

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi uskonnonvapauslain
11 §:n kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että uskonnonvapauslain 11 § kumottaisiin. Ehdotuksen tarkoituksena on poistaa luostarien toimintaa koskevat, uskonnonvapausperiaatteeseen soveltumattomat rajoitukset. Luostareiden toiminnan järjestäminen jäi-

si tämän jälkeen kunkin kirkkokunnan sisäiseksi asiaksi.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Luostarien toimintaa koskevat rajoitukset ovat maassamme varsin vanhaa perua. Uskonpuhdistuksen aikana kaikki luostarit lakkautettiin. Vaikka 1700-luvulla uskontoa koskevia säädöksiä muutoin lievennettiin luostarien ehdoton perustamiskielto kuitenkin säilytettiin. Uskonnonvapauslakia vuosina 1906 ja 1917 valmistelleet komiteat eivät pitäneet luostarien perustamiskielltoa periaatteellisesti oikeana eivätkä muutoinkaan tarkoituksenmukaisena, mutta kun evankelis-luterilaisen kirkon vuoden 1918 kirkolliskokous asettui ehdottoman luostarien perustamiskiellon kannalle, säännös luostarien perustamiskiellostä sisällytettiin uskonnonvapauslakiin (267/22). Samalla kiellettiin ottamasta ennestään oleviin luostareihin jäseniksi tai kokelaiksi muita kuin Suomen kansalaisia.

Vuonna 1941 tarkistettiin luostareista voimassa olevaa uskonnonvapauslain säännöstä siten, että luostarin siirto maassa toiselle paikkakunnalle saattoi tapahtua valtioneuvoston luvalla. Lainmuutoksella tehtiin mahdolliseksi luovutetulle

alueelle jääneen luostarin siirto toiselle paikkakunnalle maassa.

Evankelis-luterilaisen kirkon laajennetun piispainkokouksen asettama Kirkko- ja valtio-komitea katsoi uskonnonvapauden toteutumista käsittelevässä osamietinnössään vuonna 1968, että uskonnonvapauslain luostareita koskeva pykälä olisi kumottava. Perustelunaan komitea esitti, että luostarien perustamiskielto koetaan ekumeenisen, kirkkojen välistä yhteisymmärrystä korostavan ajattelutavan ja myös uskonnonvapauden vastaiseksi ja että luostarien perustamiskielto ei myöskään ole kyennyt estämään katolisten luostarimaisten yhteisöjen levittäytymistä maahan. Vuoden 1968 kirkolliskokous yhtyi komitean kannanottoon.

Luostarien perustamiskielto kumottiin vuonna 1969 uskonnonvapauslain muuttamisesta annetulla lailla (767/69). Voimassa olevassa uskonnonvapauslain 11 §:ssä on kuitenkin edelleen säilytetty kielto ottaa jäseniksi tai kokelaiksi (no-viiseiksi) maassa olevaan luostariin muita kuin Suomen kansalaisia sekä säännös, jonka mukaan ennestään oleva luostari saadaan siirtää toiselle

paikkakunnalle maassa ainoastaan valtioneuvoston luvalla.

Maassamme toimii nykyisin ortodoksisen kirkkokunnan ylläpitäminä Valamon munkkiluostari ja Lintulan nunnaluostari, joissa on yhteensä 14 munkkia ja nunnaa.

2. Asian valmistelu ja ehdotettu muutos

Uskonnonvapauslain luostareita koskevia säännöksiä ovat käsitelleet mietinnössään tai muistiossaan vuosina 1972—77 työskennellyt Kirkko ja valtio-komitea, tämän komitean ehdotuksista aiheutuvia jatkotoimenpiteitä selvittellyt Kirkko ja valtio-työryhmä vuosina 1981 ja 1982, sekä loka-kuussa 1981 työnsä päättänyt Uskonnonlisten yhteisöjen oikeusasematoimikunta. Nämä kaikki ovat katsonneet, että luostareiden toimintaa rajoittava vielä voimassa oleva uskonnonvapauslain 11 § olisi kumottava.

Kirkko ja valtio-komitea totesi, että luostareita koskevien säännösten purkamisprosessi oli lähtenyt liikkeelle evankelis-luterilaisen kirkon piiristä 1960-luvulla, jolloin luostareiden perustamiskielto kumottiin. Kirkon taholta katsottiin luostarien perustamiskiellon vaikuttavan haitallisesti kirkkojen väliseen yhteistyöhön. Samalla nähtiin kielon loukkaavan uskonnonvapauden periaatetta. Kirkko ja valtio-komitea esitti perustelunaan uskonnonvapauslain 11 §:n kuomoamiselle, että uskontokuntien omaa päätätävävaltaa tulisi lisätä niiden sisäisiksi katsottavissa asioissa. Kun uskonnonvapauslaki joka tapauksessa asettaa kaikelle uskonnonharjoitukselle edellytykseksi lain ja hyvien tapojen noudattamisen, säätelee kyseinen yleisperiaate komitean mukaan riittävästi myös luostariyhteisöä ja sen piirissä tapahtuvaa uskonnonharjoitusta. Lisäksi komitea katsoi, että uskontokunnille tulisi turvata niiden opinkäsityk-

sen mukaiset toimintaedellytykset ja edistää uskontokuntien tasavertaista kohtelua, mikä loisi asiallisia edellytyksiä kirkkojen väliselle yhteisymmärrykselle ja yhteistyölle.

Uskonnonlisten yhteisöjen oikeusasematoimikunta katsoi, että uskonnonvapauslain 11 §:ssä säädetty kielto ottaa luostarin jäseniksi tai kokeilaksi ulkomaalaisia on epäjohtonmukainen, koska Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla on uskonnonvapauslain mukaan yleensä samat oikeudet kuin Suomen kansalaisilla, esimerkiksi oikeus perustaa uskonnonlisia yhdyskuntia. Toimikunta piti luostarin siirtämiskieltoa tarpeettomana ja vanhentuneena sekä osaksi luostaritoiminnan luonnetta vastaamattomana. Luostaritoiminta tuli toimikunnan mukaan jättää kunkin uskonnonlisen yhdyskunnan omaksi asiaksi.

Kirkko ja valtio-työryhmä totesi, että nykyinen uskonnonvapauslain mukainen näkemys edellyttää luostareita koskevien määräysten jättämistä uskontokuntien omaksi asiaksi ja luostarien toimintaa koskevan lainsäädännön kumoamista.

Kirkko ja valtio-komitean mietinnöstä hankituissa lausunnoissa 11 lausunnonantajaa oli käsitellyt luostareita koskevien uskonnonvapauslain säännösten kumoamista. Näistä yhdeksän, muun muassa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous ja Suomen ortodoksisen kirkkokunnan kirkolliskokous, asettui säännösten kumoamisen kannalle.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan uskonnonvapauslain 11 § kumottavaksi.

4. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

uskonnonvapauslain 11 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan 10 päivänä marraskuuta 1922 annetun uskonnonvapauslain 11 §, sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä maaliskuuta 1941 ja 12 päivänä joulukuuta 1969 annetuilla laeilla (201/41 ja 767/69).

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 1983

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri *Kaarina Suonio*

